

SAVITAIPALEEN KÄRNÄKOSKEN VARUSTUSTEN TARKASTUS 4.12.1961.

Kertomus fil. maist. Aarne Heimalan virkamatkasta Savitaipaleen Kärnäkoskelle.

Majuri U. Karhula Karjalan tykistörykmentistä Lappeenrannasta lähetti Muinaistieteelliselle toimikunnalle 17.11.1961 päivätyn kirjeen, jossa hän ilmoitti, että OY Kaukas AB:n metsäpäällikkö, metsäneuvos N. Stolpe olisi kiinnostunut raivauttamaan pois vesaikon ym. liikakasvillisuuden OY Kaukas AB:n alueella sijaitsevista Savitaipaleen Kärnäkosken varustuksista. Karjalan tykistörykmentti puolestaan tuntee kiinnostusta em. kohteisiin pyrkiessään vaalimaan kyseiseen taistelupaikkaan sekä vähän pohjoisempana sijaitsevaan Partakoskeen liittyviä perinteitään. Tähän viitaten em. kirjeessä pyydettiin ohjeita ja lupaa Muinaistieteelliseltä toimikunnalta.

Valtionarkeologin määräyksestä kävi allekirjoittanut 4.12.1961 tarkastamassa Kärnäkosken varustuksia. OY Kaukas AB:n edustajana oli mukana metsäneuvos N. Stolpe sekä Karjalan tykistörykmentin edustajana majuri U. Karhula, joille molemmille esitin, että mainittujen muistomerkkien hoitoon tähtäävät aloitteet otettaisiin pelkästään kiitollisuudella vastaan.

Kärnäkosken varustukset ja niitä koskevat havainnot paikan päällä:

Kärnäkoski on toinen - eteläisempi - niistä lasku-uomista, joiden kautta Kuolimonjärvi laskee Saimaaseen (Partakoski on pohjoinen). Sen ylittää lähellä Saimaan rantaa vanha Mikkelin-Lappeenrannan maantie. Paikka kuuluu Savitaipaleen Ratasalon kylään, ja sillä sijaitsee 2 varustusta, jotka lähinnä liittynevät vv. 1788-90 sodan sekä sen jälkeisten vuosien aikaan. Mainittuna ajankohtana sekä Turun rauhasta lähtien oli Kärnäkosken seutu siinä osassa maataamme, joka kuului Venäjään. Rajalle lienee ollut matkaa noin 10-15 kilometriä.

Vv. 1788-90 sodan tapahtumista on Kärnäkosken osalta mainittava ennen muuta Savon prikaatin suorittama Partakosken ja Kärnäkosken valtaus v. 1790 15/4 sekä venäläisten heti 30/4 suorittama hyökkäys Partakosken ja Kärnäkosken asemia vastaan, joka torjuttiin. Lisäksi on huomattava, että ilmeisesti nämä seudut lähtökohtanaan Armfelt 4/6 suoritti hyökkäyksen Savitaipaleen kirkonkylää vastaan, mutta hyökkäys epäonnistui. Värälän rauha solmittiin sitten 14/8 1790.

Vaikka Kärnäkosken seudun merkitystä aikaisemmin 1700-luvulla sekä varsinkin Turun rauhan jälkeen siellä mahdollisia venäläisten toi-

menpiteitä voitaisiin tarkistaa, näyttää siltä, että v. 1790 tehtiin Kärnäkoskelle tunkeutuneiden Ruotsi-Suomen joukkojen toimesta paikalla pikaisia varustelutöitä, jotka tähtäsivät hyökkäyslanteessa kelvollisten kenttävarustusten luomiseen. Kuten edellä esitetystä selviää, jouduttiin ajan niukkuuden vuoksi turvautumaan lähinnä maavalleihin.

1. Kenttävarustus Kuolimon lahden länsirannalla.

Noin 300 metriä Mikkelin-Lappeenrannan vanhasta maantiestä etelään (Kärnäkosken kohdalla harjanteella) on Kuolimon lahden länsirannalla hevosenkengän muotoinen, noin 20 metrin läpimittainen maavalli, jossa olevaa kulkutietä suojaa pienehkö maaraveliini (sivut n. 6-7 metrin pituiset). Strategisesti näyttää siltä, että tämä varustus lähinnä olisi suunnattu lahden itäpuolella noin 300-400 metrin päässä etelään suuntautuvan vanhan Mikkelin-Lappeenrannan tien tulittamista varten.

Vaikka lumipeite estikin perusteelliset havainnot, saatoin todeta, että tämä varustus ilmeisesti on kenttälinnoitus, jonka rakentamisen on täytynyt tapahtua hyvin nopeasti sekä ilmeisesti käynnissä olevien sotatoimien aikana. Lähellä oleva maanpinta harjanteen rinteissä näytti rikotulta: pintamaa oli ilmeisesti käytetty vallien luomiseen, jonka johdosta entistä enemmän kiviä mm. oli metsikössä paljaana. Tämä pikalinnoitus saattaa olla juuri Ruotsi-Suomen joukkojen v. 1790 15/4 jälkeen tekemä kenttävarustus.

Linnoitusteknillisesti varustus ei ole erityisen merkittävä. Sen arvo on lähinnä tapahtumahistoriallinen. Varustukselle on luonnollisesti vain eduksi, että vesaikko ym. matalampi kasvillisuus raivataan pois, samoin myös muutamien liikojen puiden poistaminen. Paikalla todettiin, että vesaikon poisto voidaan ilman muuta suorittaa I vaiheena. Puuston suhteen on lähinnä tarkettava sitä, että mäntymetsä paikalla säilyy maisemakovaltaan yhtenäisenä. Muutamia puita voidaan poistaa lähinnä samalla metsänhoidollisistakin syistä. Niiden valinta voidaan suorittaa vasta keväällä 1962 lähinnä lumen sulamisen jälkeen, jolloin metsäneuvos N. Stolpe lisäksi toivoi sen tapahtuvan yhteistoiminnassa Muinaistieteellisen toimikunnan kanssa.

Mihinkään suurisuuntaisiin maavallien korjauksiin on tuskin aihetta jo varustuksen luonteenkin vuoksi. Tietenkin sen muotoa haluttaessa voidaan hyvin vähäisillä maavallien kohentamistoimenpiteillä parantaa niin haluttaessa.

Varustus on kokonaan OY Kaukas AB:n alueella.

Em. Kärnäkosken kenttälinnoituksen viitoittamisesta ja merkitsemisestä mahdollisimman yksinkertaisella tavalla keskusteltiin majuri U. Karhulan toivomuksesta, sillä Karjalan tykistörykmentin taholta oltaisiin halukkaita sen suorittamiseen.

2. Kärnäkosken linnoitus.

Toinen Kärnäkosken varustuksista, josta tässä käytän nimitystä Kärnäkosken linnoitus, sijaitsee Kärnäkosken länsipuolella Saamaaseen pistävällä niemekkeellä välittömästi Mikkelin-Lappeenrannan vanhasta maantiestä pohjoiseen. Sitä ympäröi etelässä (em. tiehen ulottuva) sekä lännessä pelto.

On täysin mahdollista, että tälläkin paikalla olisi ollut Ruotsi-Suomen joukkojen v. 1790 tekemä kenttävarustus, mutta tämäkin olisi siinä tapauksissa ollut lähinnä edellä kuvatun pikavarustuksen kaltainen maavalleinen. Kysymystä en ole ehtinyt tarkistaa.

Nykyinen Kärnäkosken linnoitus kuitenkin kuuluu lähinnä v:n 1790 jälkeiseen aikaan sekä kaikesta päättäen venäläisten Suvorovin v:sta 1791 laatimien linnoitussuunnitelmien toteutuksiin, joten sen rakentaminen olisi hyvin voinut tapahtua esim. vuoden 1793 vaiheilla, kuten linnoituksessa olevaan viittaan on merkitty. Tyypiltään se lähinnä muistuttaa Luumäen Taavetin linnoituksen päälinnaketta (-linnoitusta) Kouvolan-Lappeenrannan tien pohjoispuolella.

Kärnäkosken linnoitus on tähtimäinen pienehköine bastionintapaisineen, pihoineen, ympäröivine kaivantoineen, siinä olevine pienine raveliineineen ym. Kaikki edellämainitut on varustettu harmaakivisin muurein; linnoituksessa on eskarp-muurit sekä kaivannossa matalahko kontereskarp -muuri, joka samalla toimii rintasuojana ja jonka juurella vallihaudassa on kaikesta päättäen ampumapenger. Mitään kaivannon ulkoreunan vallilla olevaa katvetietä en havainnut: vieru alkaa välittömästi kontereskarp-muurin päältä loivasti peltoaukealle päin.

Linnoituksen valleilla kasvaa siellä täällä koivuja, jotka antavat sille puistomaisen leiman. Niiden vaikutus on pikemminkin eduksi. Sen sijaan voitaneen perusteellisen tarkastuksen jälkeen tavata ~~jokunen~~ muutama eskarp-muurista ulos kasvava puu; nämä on syytä välittömästi poistaa, etteivät ne rikkoisi muureja.

Valleilla sekä muureissa kasvaa varsin runsaasti pensaita, mm. pajuja, jotka kaikki olisi poistettava. Tällaisen vesaikon poistosta I vaiheena keskusteltiin metsäneuvos N. Stolpen kanssa. Ennen muita toimenpiteitä olisi Muinaistieteellisen toimikunnan toimesta suoritettava tämän linnoituksen pikainventointi vuoden 1962 keväällä lumen sulamisen jälkeen, jolloin puuston lisäksi

4

tehtäisiin havainnot vallien ja muurien kunnosta, niiden vaatimista korjauksista sekä ennen kaikkea linnoituksen kokonaisrakenteesta ja osista (ilmavalkokuva toivottava). Tällainen inventointi voitaisiin suorittaa ilmavalkuvaa apuna käyttäen paikan päällä noin kahdessa päivässä ainakin.

Kärnäkosken linnoitus kuuluu eteläosiltaan OY Kaukas AB:n alueeseen, pohjoisosiltaan Kansallismuseossa olevien tietojen mukaan Savitaipaleen Ratasalon kylän tiloihin Rn:o 1²⁵ ja 1²⁶ (vm. em. ole tarkistanut). Käsitykseni mukaan voisi metsäneuvos N. Stolpe samalla järjestää OY Kaukas AB:n taholta myös vesaikkojen poiston vm. linnoituksen osalta, mikäli asianomainen lupa saataisiin.

Käsitykseni mukaan olisi Etelä-Karjalan Maakuntaliitto myös kiinnostunut tässä käsiteltyjen muinaismuistomerkkien hoidosta.

Kärnäkosken varustusten hoitotoimenpiteet, jotka metsäneuvos N. Stolpe on OY Kaukas AB:n taholta nyt pannut alulle, toteutettaisiin vesaikkojen poistovaiheen osalta hänen mainintansa mukaan keväällä 1962.

Tätä koskevat Muinaistieteellisen toimikunnan kirjalliset ohjeet lähetettäneen osoitteilla: metsäneuvos N. Stolpe, OY Kaukas AB, Lauritsala sekä majuri U. Karhula, Karjalan Tykistörykmentti, Lappeenranta.

Em. varustusten hoitotoimenpiteiden seuraavista vaiheista toivottiin em. henkilöiden taholta aikanaan vuoden 1962 puolella lisäohjeita Muinaistieteelliseltä toimikunnalta.

Helsingissä, joulukuun 16 päivänä 1961

Aarne Heimala

Aarne Heimala

Filosofian maisteri

KÄRNÄKOSKEN VARUSTUKSET
SAVITAIPALEELLA,
(RATASALON KYLÄ)

